

İhtiyat Zâbiti Münim Mustafa'nın Harp Hatıraları, Kanal Seferi'nden Çanakkale'ye

Ahmet Yurttakal

İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2018, 176 Sayfa, ISBN: 978-605-2070-45-1.

Barış KILIÇ*

Birinci Dünya Savaşı, Dünya ve Türk tarihi açısından en önemli dönüm noktalarından birisidir. 28 Haziran 1914 tarihinde Sırp milliyetçisi Gavrilo Princip'in Avusturya Macaristan veliaht prensi ve eşini bir suikast ile öldürmesi, dünyanın kaderini değiştirecek başlangıçlara yol açmıştır.

Hâlihazırda kutuplaşan dünyada, yalnız kalmamak ve “hasta adam” yaklaşımını kabul etmemek adına ittifak görüşmeleri yürüten Osmanlı Devleti, sonunda 2 Ağustos 1914 yılında Almanya'nın da içinde bulunduğu ittifak ile anlaşmıştır. Bu tarihten sonra seferberlik ilan ederek harbe hazırlıklarını arttıran Osmanlı Devleti'nde askerlik çağında olan tüm erkekler, vatan savunmasına çağırılmıştır. İşte bu esnada ihtiyat zabiti (yedek subay) eğitmek için, Harbiye'de teşkil edilen eğitim kuruluşlarında eğitim almış ve daha sonra Kanal, Çanakkale ve Kafkas cephelerinde görev almış bir ihtiyat zabitanın kendi kaleminden hatıratı, bu kitapta günümüz Türkçesine aslına sadık kalınarak çevrilmiştir.

---

* Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Harp Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul, kiliester@gmail.com

Kendisinin de daha sonra değiştirerek kaleme aldığı bu hatıratının orijinal halinin Çanakkale ve Kanal Cephesi kısmının yer aldığı bu kitap, nsz de dhil olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Ayrıca hatıratın içerisinde yer alan birçok resim ve yine el yazısı hatıratın orijinal nüshaları da kitabın sonuna konularak okuyuculara görsel bir derinlik katmak amaçlanmıştır. Kitabın son bölümünde yer alan beş sayfalık sözlük de yine Osmanlıca, Arapça ve Farsça kökenli olup günümüzde kullanımı azalmış, hatıratın içerisinde yer alan kelimeleri bilmeyen okuyuculara yardımcı olmak için sunulmuştur.

Birinci bölümde; yayına hazırlayan, yazarın Birinci Dünya Savaşına girmeden hemen önce alınan tedbirler maksadıyla teşkil edilen birliklerde ihtiyat zabıtlığına başvurması esnasında ve orada bulunduğu sıradaki hatıratını ortaya koymuştur. Yazar, babasının Birinci Dünya Savaşı ile ilgili;

“Oğlum bir zaman gelecek ki Avrupa’da bir hadise iki devlet arasında harp ihdas edecek ve bu muharebe Avrupa harbi şeklini alacak”

şeklindeki öngörüsüne yer vererek askerlik hatıralarına başlamıştır. Seferberliğin ilanından sonra devletin dört bir yanından askerlik çağına ulaşan gençlerin ülke savunması adına askerlik şubelerine hücum etmesini kendi cümleleriyle tasvir etmiştir.

İkinci bölümde, eğitimlerini Harbiye’de eğitimini tamamladıktan sonra bir gün Bekirağa Blgnde toplanıp, şam’da bulunan 4’nc Ordu emrine görevlendirildiğini büyük bir sevinç fakat arkadaşlarından ayrılacak olmanın da verdiği ayrı bir üzüntüyle öğrendiğini aktarmıştır.

Kitabın nc bölümünde, Birinci Dünya Savaşının Süveyş kanalı cephesine gitmek maksadıyla İstanbul’dan çok zor şartlar altında, görevlendirildikleri vazifeye gönderilen yazar, kimi zaman trenle kimi zaman yayan, yaklaşık on dört gün sonra vardığı Kudüs’te, ilk etapta Amman Tren İstasyonuna görevlendirildiğini öğrenir. Bu görevi esnasında subay olmanın gereklilikleriyle ilgili önemli bir gözleminden edindiği tecrübeyi

“Askerlikte maiyetin ruhunda sevindirerek yaşamak hatta uyandıracak bir kumandanın en büyük mevkii olduğunu bize talim ediyordu...” cümlesiyle aktarır.

Yazar, daha sonra Amman Tren İstasyonundaki görevinden ayrılırken, daha önemli olduğunu düşündüğü, kıtaya kumanda etme görevini almak üzere Kudüs’e gittiğinden bahseder. Kudüs’le ilgili anılarında, zamanın 4’nc Ordu Komutanı Cemal Paşa’nın ülkenin en hassas döneminde bile ülke meseleleriyle uğraşmak yerine rütbe ve makam peşinde koşmasını ifade eden hatırası ise dikkate değerdir.

“O vakit başkumandan vekili olan Enver Paşa, İstanbul’da terfi ederek ferik olmuştu. Kendisinin terfi ettirilmediğini duyan Cemal Paşa, bundan fevkalade hiddet etmiş hatta gazabına dayanamayarak merkez hkmetten sormadan kedisi de rütbesini ferikliğe terfi ettirerek imzaları üzerinde bu rütbe ile muhaberede bulunmuştu.”

Kanal’dan geri çekilerek kendisi ve bulunduğu alayı için sona eren bu cephede, kendisinin de belirttiği üzere birliği 8 Mayıs 1915 tarihinde aldığı emir ile farklı bir cepheye gideceğini öğrenir. Yaklaşık beş

ay süren bu cepheden sonra, dört gün süren zorlu yolculukla Raco'ya, yine buradan da tren ile Tarsus'a ve Tarsus'tan Konya Ereğli'sine giderler. 4 Haziran 1915 te Ereğli'den bir günde trenle İstanbul'a varırlar. İstanbul'da da bir müddet kaldığını hatıratında aktaran yazar, 20 Haziran 1915 günü Bulgar ordusunun savaşa katılma durumunun verdiği güvensizlik ile Edirne hududunda bulunması emrini birliği ile beraber aldığını aktarır.

Bulgar hududunda yaklaşık on gün kalarak talim ve bütünleme yapan birliği ve Münim Mustafa hatıratında 10 Temmuz 1915 günü şafakla Edirne'den Çanakkale Cephesi için ayrıldığını aktarır.

Dördüncü ve son bölüme yazar, Dünya harp sahnesinin belki de en müthiş muharebelerinin yaşandığı Çanakkale Cephesinin güney gurubunda yer alan Seddülbahir bölgesine varışıyla başlar. Hatıratında önce cepheleri kendinden önce tutan birliklerden teslim alındığını aktarır. Yazar 120 gün sürecek olan güney gurubunun Seddülbahir bölgesindeki hatıratında, gün gün tüm muharebeyi kaleme almıştır. Muharebeyi anlatırken, yeme içmeden, cephedeki günlük hayata dair bizlerde de merak uyandıran birçok ayrıntıya yer vermiştir. Mesela hâlihazırda kamuoyunda da büyük bir ilgi uyandırmış olan Çanakkale cephesindeki yeme içme konusunda edinilmiş yanlış kanının aksine şu cümlelerle gerçekliği hatıratında ortaya koyuyor.

“Kafkas Cephesi’ndeki büyük yoksulluk ve mahrumiyeti gördükten sonra Çanakkale Harp Cephesinde yemeklerimiz iyi sayılabilirdi. Yiyeceklerimiz arasında iki şeye şiddetle ihtiyaç ve ihtirasımız vardı. Şeker ve ekşi! Ah salatasızlık!”

Yine sinek ve bitlerin verdiği rahatsızlıktan, şehedanın ve yabancı askerlerin cesetlerinin alınamayışından kaynaklı oluşan sıhhi durumdan bahseder. Bunların tamamı bize cephe hakkında, belki de tam olarak bilmediğimiz yönlerine, ışık tutmaktadır.

6-7 Ağustos'ta yaşanan genel taarruzda ve sonrasında da hatıratında önemli bir yer verir yazar. Günlerdir olmasını bekledikleri bu taarruzun ruhlarında yarattığı manevi yönden ve bunun harbin seyrine etkisinden şu şekilde bahsetmektedir.

“Artık biz hayatı çoktan unutmuştuk. Zaten manen öbür dünyada yaşıyorduk. Çünkü bu ateş içinde sağ kalmak ihtimali olmayan bir şeydi.”

Top atışları ve göğüs göğüse süren muharebelerle dolu dört ayın ardından onlarca şehit veren 30'uncu Alay, 10 Kasım 1915'te gelen emirle Kafkas Cephesi'ndeki 3'üncü Ordu emrine görevlendirildiğini öğrenir. Artık onlar için Çanakkale'den ayrılma vakti gelmiştir. Nitekim yazar da aynı gün ayrıldıktan sonra develerle uzun bir yolculukla önce bütünleme için İstanbul'a devamında da 45 gün sürecek Kafkas cephesi yolculuğuna çıkacağını hatıratında yazarak bitirir.

Çanakkale Muharebelerinin belki de “isimsiz kahramanı” olarak niteleyebileceğimiz, önemli bir kişiliği Münim Mustafa PEKSELEK'in bizzat kendi el yazısı ile tuttuğu bu hatırat bizlere cephe yaşantısından, harbin yarattığı psikolojik ortama kadar birçok detay arz etmektedir. Bunları anlatırken de meslekten

asker olmayan bir ihtiyat zabitanın gözünden anlatılması bizlere harbin ve askerliğin, dönemin sivil düşüncesiyle tasviri açısından da örnek olmaktadır.

Yazar yaşadığı dönem itibari ile günümüz Türkçesinde anlaşılması zor bir üslupla hatıratını kaleme almıştır. Aslına tamamen sadık kalınarak çevrilen bu eserde yayına hazırlayanın bu kadar yoğun yabancı kelime içeren eseri daha geniş bir sözlükle okuyucuya sunması beklenirdi.

Yine tarihi olayların, özellikle harplerin harita olmadan incelenmesi her zaman düşünsel bir derinlik katmaktan uzak kalacaktır. Dolayısı ile yazarın eseri hazırlanırken kapsamlı bir harita ile sunulması, detaylı muharebe hatıratının anlaşılması açısından okuyucuya kolaylık sağlamış olurdu.